

Організація і економіка будівництва

***Торкатюк В.І., Чичкало-Кондрацька І.Б., Мозговий С.В.,
Віноградська Н.С., Палант О.Ю., Усенко Ю.Ю., Харківська національна
академія міського господарства***

Будівництво – це одна з галузей матеріального виробництва, від розвитку якої залежить розвиток інших галузей виробництва, а також матеріальний добробут людей. На розвиток будівельного виробництва впливають його організація, система управління, технічне оснащення, кваліфікація і сталість кадрів, інші фактори.

Виконання будівельних робіт може бути організовано двома способами: господарським і підрядним. При господарському способі їх виконують силами і засобами певного підприємства або організації, які будують для себе. Кожне підприємство залежно від асигнувань, виділених на капітальне будівництво, організовує у себе невеличку будівельну організацію, купує необхідні машини, механізми і матеріали, наймає робітників будівельних спеціальностей. Тобто підприємство створює для себе необхідну будівельну базу. Після використання асигнувань, закінчення будівництва і у разі відсутності нових об'єктів будівництва створена будівельна база ліквідується.

Основними організаційними формами будівельних підприємств є трести і управління. Причому управління, що входить до складу тресту, є будівельною організацією, яка працює на господарському розрахунку і безпосередньо здійснює будівельно-монтажні роботи. Управлінню надається право самостійно укладати договори із замовниками і здавати їм завершені об'єкти. Будівельні трести, до складу яких входять будівельні, монтажні, обслуговуючі й інші організації, залежно від характеру роботи бувають будівельні, спеціальні та будівельно-монтажні. Будівельний трест виконує загальнобудівельні роботи (земляні, мулярські, теслярські, покрівельні тощо) здебільшого в межах певного району або міста. Спеціальний трест виконує спеціальні види будівельних робіт (монтаж санітарно-технічного устаткування; водопровід, каналізація, опалення, підведення теплових мереж тощо) на всіх будівельних об'єктах міста чи району. Будівельно-монтажний трест виконує загальнобудівельні й спеціальні роботи. Будівельні роботи трести виконують через відповідні будівельні, спеціальні або будівельно-монтажні управління.

Виробничою діяльністю тресту або управління керує апарат, кількісний склад якого регламентується типовим штатним розписом. У штатному розписі тресту або управління зазначається їхня структура, кількість штатних одиниць адміністративно-управлінського персоналу і місячний зарібок працівників. Перелік і назви відділів, кількість штатних працівників залежно від обсягів робіт і умов виробництва можуть змінюватись. Роботами на будівельному майданчику (об'єкті) керує виконавець робіт (виконроб), який передає робітникам усі вказівки через майстра і бригадирів. Крім того,

виконробу підпорядковані технік-нормувальник, господарський майстер, комірник і табельник. Перехід будівельних організацій на повний господарський розрахунок (госпрозрахунок) і самофінансування вимагає нових форм організації і управління будівництвом, при яких адміністративно-командні методи керівництва фактично втрачають силу. Замість них починають діяти економічні фактори: господарська самостійність підрядної організації, її рентабельність, матеріальні і заохочувальні стимули зацікавленості всіх працюючих в скороченні строків будівництва і підвищенні його якості тощо. Щоб стимулювати працю, застосовують такі форми її організації, як колективний і орендний підряди, будівельні кооперативи, акціонерні товариства, концерни, холдінгові компанії тощо. При переході на колективний підряд будівельна організація отримує певну господарську самостійність, це дає змогу при підтримці всього колективу перейти на повний госпрозрахунок і самофінансування. При цьому всі питання господарської діяльності вирішуються з урахуванням колективного економічного інтересу всіх працюючих. Праця кожного робітника, інженерно-технічного працівника і службовця при колективному підряді оплачується відповідно до коефіцієнта його трудової участі. Більш прогресивною формою господарської діяльності будівельної організації є оренда і орендний підряд. У цих випадках будівельна організація стає повністю самостійною, а все її майно (машини, механізми, обладнання тощо) переходить у колективну власність працюючих. Прибуток орендної організації розподіляється за згодою колективу на оплату праці, розвиток виробництва, соціальні потреби тощо. Основні фонди і інші матеріальні цінності передаються в оренду колективу відповідної організації за договором на строк від 5 до 50 років. У договорі зазначається балансова вартість основних фондів й інших матеріальних цінностей, що передаються в оренду, строк оренди, суми орендної плати за використання обладнання, зобов'язання орендаря щодо виконання державних замовлень на будівництво і орендодавця стосовно забезпечення орендної організації матеріалами та інші положення.